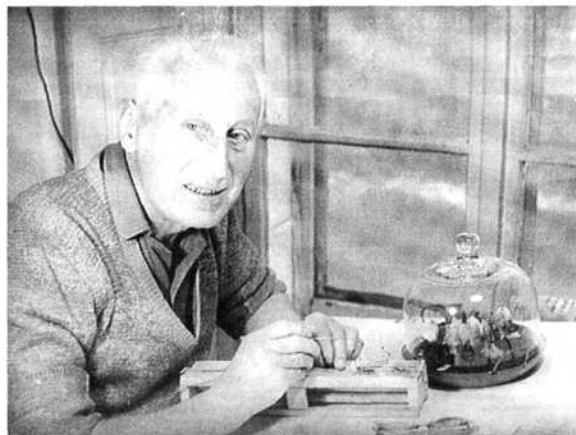

In memoriam JABLONKAY József (1895-1992)

1895. július 27-én született Budapesten. Édesapja önálló építőmester volt, akit korán, 13 éves korában elveszített. A család élete ezután megváltozott, a három árván maradt gyermek iskoláztatása, a mindennapi gondok az özvegy édesanyjára hárultak. Az édesapa cégtársa becsapta a családot, a mindössze 25 koronás havi részesedés folyósítását is megszüntette, amint a legidősebb fiú (József) betöltötte a 18. életévét. A reáliskolai tanulmányait az 5. osztály befejezése előtt egy komoly tüdőcsúcshurut miatt félbe kellett szakítania. Felgyógyulása után, hogy gyorsabban keresetképes legyen, a budapesti felső építőipariszkola 4 éves tagozatára jelentkezett. Tanulmányait 1915-ben fejezte be színjelesen, mint az intézet legjobb növendéke.

Az eddig sem gondtalan életút felgyorsult. Az egyik tanára FOERK Ernő építész azonnal állást ajánlott számára. Tanára intézeti dolgozó szobájában önkéntes katonai bevonulásáig (1915. május 15.) megrajzolta a szegedi fogadalmi templom (szegedi dóm) kiviteli terveit. Katonai szolgálata három és fél évig tartott. A tűzvonalba (1916. januárjában) egy tisztiskola elvégzése után került Volhyniába, majd Galiciába mint a 44-es rosse gyalogezred hadapródörmeistere. 1916. január 16-án egy szuronyrohamban megsebesült, ekkor a kieszűst vitézségi érdemmel tüntették ki. 1917. februárjában másodszor is tűzvonalba került az erdélyi román fronton a Békás-szorosnál a Gyilkos-tó közelébe, majd onnan az olasz frontra. Az összeomláskor tartalékos főhadnagyként szerelt le 1918. novemberének a végén.

1919. 01. 7-től 1923. 07.01-ig a Budapesti Fővárosi Vízművek műszaki tisztviselője volt. 1923-tól nyugdíjazásig a legnevezetesebb építészeknél (VAJDA Andor és Pál műépítész - 1923. 07. 01. - 1930. 11. 18.; PERNDL Flóris építőmester 1923. 01. 01. - 1925. 04. 01., KOVÁTS Endre építész mérnök 1928. 04. 01. - 1930. 08. 31., MÁLNAI Béla és László műépítész 1927. 04. 01. - 1939. 08. 22., FALUS Elek - dátum ?, HÁMORI (HAMBÜRGER) István okleveles építész -

1932. 10. 01. - 1936. 08. 26., MIKLE Károly, SCHMITTERER Jenő - dátum ?, LÜFFLER S. Sándor műépítész - 1932. 01. 01. - 1939. 08. 22.) dolgozott alkalmazotként. 1939. 08. 23. - 1949. 02. 28-ig a Polgári Sörgyár és Szent István Iápszerművek műszaki irodájának volt a vezetője. 1949. 03. 01. - 1958. 08. 09-i nyugdíjazásáig az Állami Tervező Intézet és legutoljára az Iparterv tervezője. A dátumok között gyakran előfordulnak átfedések - mint egy kérvényben írja: "voltak esztendők, amikor két sőt három cégénél is dolgoztam, délelőtt, délután, s néha a harmadiknál késő estig is". Az Ipartervnel töltött közel 10 év munkáját kitüntetések sora (10 érem, közte a Munka Érdemrend bronz fokozata és 7 oklevél) fémjelzi. Az ország minden részében állnak komoly nagy épületei melynek tervezésében részt vett, vagy maga tervezte és művezette azokat (a legtöbb Budapesten és környékén, továbbá Csornán, Debrecenben, Dunaújvárosban, Egerben, Győrött, Hódmezővásárhelyen, Kaposvárott, Komáromban, Komlón, Kőszegen, Makón, Miskolcon Mezőtúron, Nagytétényben, Nyiregyházaán, Ózdon, Pécssett, Siófokon, Sopronban, Szabadegyházán - 800 személyes katolikus templom -, Szegeden, Szekszárdon, Szerencsen, Székesfehérvárott, Szombathelyen, Várpalotán, Veszprémben). Nyugdíjazása után Egerben a Városi Iancs Mérnöki Hivatalában és a Heves megyei Építőipari Vállalatnál dolgozott (Egerben tervei szerint épült az első 4 emeletes lakóház az akkori Lenin-körúton).

Az állatvilággal, közelebről a lepkészettel már kora gyermekkorában (8 évesen) megismerkedett. Mint önéletrajzában írta, realiskolai tanulmányait az ötödik osztály vizsgáló előtt egy súlyos tüdőcsúcsshurut miatt félbe kellett szakítania. Ebből kigyógyulva lepkész nagybátyja (HAMVASI /HAIMBACH/ János, a Rovartani Társaság egyik legrégebb tagja), hogy a fiatal fiú tüdeje megerősödjön, gyűjtőkirándulásaira magával vitte. Ezek a gyűjtőkirándulások egy életre meghatározták a 13 éves fiú érdeklődését. A két háború között a legaktívabb amatőr lepkészek egyike volt. Gyűjtőtársai: BALOGH Imre, ISSEKUTZ László, KOVÁCS Lajos, LENGYEL Gyula, MAJTHÉNYI Gábor, SCHMIDT Antal, SZALKAI József, SZENTI-IVÁNYI József, SZURDOKI Rezső. 1931 és 1934 között, építészként csak félállásban dolgozott, idejének másik felét az Állattárban töltötte, ingyen, lelkesedésből. SCHMIDT Antal mellett (aki akkor a lepkéosztály vezetője volt) kitanulta a mesterség fortélyait (ehhez az időszakhoz fűződik egy ritka magyar bagolylepke, az *Oxytrypia orbiculosa* sikeres tenyésztése is).

1908-1956-ig szabad idejében folyamatosan gyűjtött. Ekkor vesztette el barátját és gyűjtőtársát KOVÁCS Imrét. Abbahagyta a lepkészetet. A 18.000 példányt meghaladó gyűjteménye a Természettudományi Múzeum Állattárába került.

Nyugdíjba vonulása után 1958-ban mindent előről kezdett 1963. július 1-én (68 évesen) az egri Dobó István Vármúzeumba kerül mint profi-entomológus (az ismert egri rovarász RESKOVIITS Miklós ajánlása révén). Itt átvette RESKOVIITS Miklós adományából és KMETTY Rezső hagyatékából származó 8700 darabból álló vegyes rovaranyagot, amelyben egyetlen lepke sem volt. Intenzíven hozzáfogott a gyűjtéshez, preparáláshoz. Két esztendő Eger-környéki, illetve Bükk-hegységi gyűjtéseiből 1965-ben, főként lepkékből álló 20.000-es rovaranyagot állított ki a Vármúzeum Klubtermében a múzeumi hónap alkalmából. Megmentette a pusztulástól KEMPELEN Radó egri adóügyi főtanácsos mult századi lepke és bogárgyűjteményét.

Az egri raktározási körülmények nem voltak megfelelőek a gyűjtemény biztonságos tárolásához - a nedves helyiségekben az anyag egy része megpenészesedett, a lepkék szárnyai leereszkedtek. 1965. november 17-én az egész rovaranyaggal átköltözött a Heves Megyei Múzeumok Igazgatósága alá tartozó gyöngyösi Mátra Múzeumba. Ezt követően nagy lelkesedéssel látott hozzá a Mátra-hegység lepkészeti kutatásához. Fáradhatatlanul járta a területet, fénycsapdákat telepített, azok működtetésének helyességét állandó szigorról ellenőrizte - ha a beérkező anyagban valami rendellenességet, figyelmetlenséget tapasztalt, másnap már utazott vagy levelet írt, hogy ezek újból ne ismétlődjenek. Nem létezett olyan begyűjtött anyag, amit veszni hagyott volna. Gyűjteménycentrikusságát jellemezte, hogy megszerezte a mezőgazdasági fénycsapdahálózat országos anyagából azokat a példányokat, amelyeket a statisztikai feldolgozások után kidobásra szántak. Így a múzeum anyaga az ország távolabbi tájegységeiről is gyarapodott általános dokumentációs anyaggal illetve igazi lepkészeti ritkaságokkal.

Eredeti családi neve STAHLJÁK volt, az idegen hangzású nevet 1943. 04. 21-én belügyminiszteri engedéllyel JABLONKAY-ra változtatta (tekintettel őseink szülőföldjére: Jablonka, Alsókubin Árva-vármegyében), az y-t a vitéségi érmére való tekintettel, kérés nélkül adták.

Kevesen tudják, hogy az 1956-os eseményekkor kiégett Természettudományi Múzeum Állattárának Baross ut 13 szám alatti épületét ő hozatta helyre. Erről a hatalmas munkáról így írt "a természettudományi és állattári székházat én hoztam helyre, mint akkor még aktív tervezője az Ipartervnek, még pedig önkéntes jelentkezéssel, mert a kijelölt tervező kollégák egyike sem merete vállalni, annak siralmas állapotát látva. A közel 3 esztendő igénybe vevő helyreállításal egyben a volt 3. emeletre a negyediket is terveztem és liftet is építettem a székházba." Szóban ezeket így emlegette "siettem segíteni a barátainak".

1937-óta tagja a Magyar Rovartani Társaságnak, itt különféle tisztségeket töltött be: számvizsgáló 1946-ban és 1947-ben egy-egy évre, 1949-ben három évre, választmányi tag 1953-ban két évre és 1955-ben egy évre, 1973. január 19-én eredményes munkásságának elismeréseképp a Frivaldszky emlékérem ezüst fokozatát adományozták neki.

Élete során hazánk számtalan tájegységén megfordult, de gyűjtött Romániában (Radnai-havasok, Unókö), Csehszlovákiában (Magas-Tátra, Bártfa környéke, Szilicei-fennsík), Németországban. 1911-14 közötti pozsonyszentgyörgyi adatait HRUBI (1964): *Prodromus Lepidoptera Slovenska* (Bratislava) is közli (49 fajt csak ő fogott - itt még JABLONKAY (STAHLJÁK) néven idézik).

Levelező és cserekapcsolatban állt sok külföldi kollégájával: Argentína, Ausztrália, Kanada, Lengyelország, Kelet- és Nyugatnémetország, Románia.

Részletes munkanaplójának, amit a múzumba kerülése óta lelkiismeretesen vezetett, a legutolsó bejegyzése így szól: "1981. IV. 22. szerda. 5.40 főtés, gyűjteményrendezés 13.40-ig. Szemromlás miatt nem tudok tovább dolgozni. Pestre haza 17.40." Amikor elbúcsúzott így magyarázta visszafordíthatatlan döntését: "Nem akarom tönkretenni, amit létrehoztam."

Látása nem javult az elkövetkező esztendőik során. Az évek múlása csupán testi erejét gyengítette, szellemi frissességét élete utolsó percéig megőrizte.

1992. június 8-án eltávozott közülünk, pótolhatatlan őrt hagyva maga után. Hivatásstudata, munkaszeretete, határtalan lelkesedése a múzeumi gyűjteményekért - példamutatás az utódoknak.

Emlékét tisztelettel és szeretettel megőrizzük.

MEGJELENT DOLGOZATAI

JABLONKAY, J. (1964): Bericht über die Macrolepidopteren-Sammlungen im Jahre 1963 in der Umgebung von Eger und in dem Bükk-Gebirge - Heves megyei Múzeumok Közleményei, Eger, 2: 55-104.

JABLONKAY, J. (1964): Az *Erannis ankeraria* STGR. előfordulása a Bükk-hegységben - Fol. Entom. Hung., 17(16): 240-241.

JABLONKAY, J. (1965): Megemlékezés Reskovits Miklósról - Fol. Entom. Hung., 18(1): 1-3.

JABLONKAY, J. (1965): Beschreibung einer neuen Subspecies von *Erannis ankeraria* STGR. und Bericht über die Macrolepidopteren-Sammlungen im Jahre 1964 in der Umgebung von Eger und im Bükk-Gebirge - Fol. Entom. Hung., 18(31): 521-550.

JABLONKAY, J. (1966): A *Sterrhopteryx fusca* HAW. (= *hirsutella* HBN.) magyarországi előfordulása - Fol. Entom. Hung., 19(35): 625-629.

JABLONKAY, J. (1967): Ritka lepkék (Heves megyei mozaik) - Természettudományi Közlöny, 11(4): 161-162.

JABLONKAY, J. (1967): Lepkészyűjtőutak a Máta-hegységben - előadás a Rovartani Társaság 390. ülésén (1967. november 17).

JABLONKAY, J. (1973): Egy ritka kis araszoló lepkéről, a *Phyllometra culminaria* EV.-ről (Lepidoptera, Geometridae) - Fol. entom. Hung., 26(1): 227.

JABLONKAY, J. (1972): A Mátra-hegység lepkefaunája - Fol. Hist.-nat. Mus. Matr., 1: 9-43.

JABLONKAY, J. (1974): Adatok a Bükk-hegység Mikrolepidoptera (molylepke) faunájához - Fol. Hist.-nat. Mus. matr., 2: 95-109.

JABLONKAY, J. (1974): Lepkegyűjtő tevékenységem tapasztalataiból - Fol. Hist.-nat. Mus. Matr., 2: 45-67.

JABLONKAY, J. - VARGA, A. (1975): Adatok a Kelet-szlovákiai Becherov község környékének faunájához - Fol. Hist.-nat. Mus. Matr., 3: 11-116.

JABLONKAY, J. - VARGA, A. (1984): Megemlékezés Antal Istvánról (1928-1981) - Fol. Hist.-nat. Mus. Matr., 9: 7-8.

MEGEMLÉKEZÉSEK

MÉSZÁROS, Z. (szerkesztésében): Tagsági élet - Krónika: Jablonkay József 70 éves - Rovartani Közlemények, 1965, 18: 647-648.

MÉSZÁROS, Z. (szerkesztésében): Tagsági élet - Krónika: Jablonkay József kitüntetése (Frivaldszki érem) - Rovartani Közlemények, 1973, 26: 412-414.

VARGA, A. (1990): Jablonkay József 95 éves - Fol. Hist.-nat. Mus. Matr., 15: 5.

VARGA András
Mátra Múzeum
H-3200 GYÖNGYÖS
Kossuth út 40.